

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2015-37-8G
Rīgā

2015.gada 17 .augustā

Nr. 6-6/47

XX XX
E-pasts: XXXXXX

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei
Čiekurkalna 1. līnijā 1, k-3
Rīgā, LV-1026

Patvēruma meklētāju izmitināšanas centra
„Mucenieki” vadītājai Edītei Pavlovai
Jaunceltnes ielā 2-8, Jaunceltnē-2
Ropažu novadā, LV-2135

Labklājības ministrijai
Skolas ielā 28
Rīgā, LV-1331

Iekšlietu ministrijai
Čiekurkalna 1.līnijā 1 k-2
Rīgā, LV-1026

*Par patvēruma meklētāju tiesību
nodrošināšanu*

Tiesībsarga birojā ir izskatīta pārbaudes lieta, kas tika ierosināta pēc XX XX iesniegumiem (reģistrēts 27.04.2015. ar Nr.653 un 08.06.2015. ar Nr.833) par iespējamiem bērnu tiesību pārkāpumiem patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā „Mucenieki” (turpmāk – PMIC „Mucenieki”).

[1] Iesniedzējs 2015.gada 27.aprīļa iesniegumā norāda, ka izsniedzamā naudas summa 2,15 *euro* apmērā dienā ir nepietiekama, lai varētu nodrošināt sevi un savus bērnus ar pilnvērtīgu uzturu un pirmās nepieciešamības lietām. Norāda, ka PMIC „Mucenieki” tiek turēta slēgta telpa mācībām un rotaļu istaba. Savukārt bibliotēka tiek atvērta centra iemītniekam tikai, lai varētu paņemt grāmatu, bet netiek ļauts tur lasīt.

PMIC „Mucenieki” starp centra iemītniekiem pastāvīgi notiek sadzīves konflikti, kurus centrs nespēj efektīvi risināt.

Iesniegumā ir arī norādīts uz informatīvo materiālu centra iemītniekiem saprotamā valodā trūkumu, kā arī PMIC „Mucenieki” darbinieku nelaipnu un noraidošu attieksmi pret centra iemītniekiem.

2015.gada 3.jūlija iesniegumā norādīts, ka pēc vēršanās Tiesībsarga birojā iesniedzējs saskārās ar psiholoģisko spiedienu no PMIC „Mucenieki” darbinieku puses. Savukārt 2015.gada 5.jūnijā PMIC „Mucenieki” apsargs ir rupji lamājies uz iesniedzēja bērniem par to, ka viņi ir spēlējuši bumbu apsarga automašīnas tuvumā.

2015.gada 19.maijā Tiesībsarga biroja darbinieki apmeklēja PMIC „Mucenieki”. Vizītes laikā tika veiktas pārrunas ar centra darbiniekiem, patvēruma meklētājiem, kā arī apmeklētas PMIC „Mucenieki” telpas.

Vizītes laikā tika pievērsta uzmanība dušas un tualetes telpām, kuras ir nepiemērotā tehniskā stāvoklī. Tajās trūkst poda vāku, ūdens nolaišanas mehānismu un dušas klausuļu. Vizītes laikā tika konstatēts pelējums griestos, sienu apmetuma bojājumi un rūsa dušas kabīnēs. Centra darbinieki norādīja uz nepieciešamību veikt remontu dušas un tualetes telpās.

Aptaujas laikā PMIC „Mucenieki” iemītnieki vislielāko neapmierinātību izteica par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru, ierobežotu iespēju saņemt braukšanas biļetes un medicīnisko aprūpi. Patvēruma meklētāji norādīja, ka, lūdzot administrācijai saņemt braukšanas biļetes, saņem negatīvu atbildi ar pamatojumu, ka projektu nauda ir beigusies. Centra iemītnieki atzīmēja, ka ikmēneša izsniedzamās pārtikas pakas un higiēnas piederumu komplekts nav pārdomāts un līdzekļi produktu un higiēnas piederumu iegādei tiek izlietoti nelietderīgi. Piemēram, vienai ģimenei 2 mēnešu uzturēšanās laikā bija izveidojies veļas mazgāšanas līdzekļu, zobu pastas un tomātu mērces uzkrājums, taču to vietā varēja izsniegt citas lietas.

Centra iemītnieki norādīja, ka, ierodoties PMIC „Mucenieki”, netiek iepazīstināti ar centra telpām (bibliotēku, bērnu rotaļu istabu, veļas mazgātavu) un darbiniekiem, netiek izskaidrotas tiesības un pienākumi un sniegta informācija par izglītības iespējām, kā arī netiek izskaidrots, kur var atrast informāciju (kur centrā ir pieejama informācija par tiesībām un pienākumiem). Patvēruma meklētāji norādīja arī uz dažu darbinieku, it īpaši apsargu, nelabvēlīgu un neizpalīdzīgu attieksmi, kā arī uz brīvā laika pavadīšanas iespēju trūkumu pusaudžiem.

PMIC „Mucenieki” apsekošanas laikā tika konstatēts, ka 2010.gada 23.februāra Ministru kabineta noteikumi Nr.173 „Patvēruma meklētāju izmitināšanas centra iekšējās kārtības noteikumi” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr.173) uz informatīvā dēļa ir izlikti tikai angļu un latviešu valodā, bet 2010.gada 12.janvāra Ministru kabineta noteikumi Nr.24 „Noteikumi par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājam un šo izdevumu segšanas kārtību” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr.24) – nebija izvietoti vispār. 2014.gada buklets „Informatīvs materiāls patvēruma meklētājam” ir pieejams PMIC „Mucenieki” bibliotēkā.

Centra darbinieki norādīja, ka pašlaik ir ierobežotas iespējas patvēruma meklētājus nodrošināt ar braukšanas biļetēm. Turklāt palīdzība pārtikas un higiēnas paku un braukšanas biļešu izsniegšanā tuvākā laikā tiks pārtraukta, jo trūkst finansējuma un īstenotie Eiropas Savienības projekti izbeigsies. Darbinieki norādīja, ka, iespējams, minēto palīdzību pēc projektu izbeigšanās turpinās sniegt ar valsts finansējuma palīdzību.

Lai izvērtētu lietas tiesiskos un faktiskos apstākļus, par XX XX iesniegumos aprakstīto situāciju tika pieprasīta informācija Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei (turpmāk - PMLP) un PMIC „Mucenieki”.

[2] Pārbaudes lietā tika noskaidrots, ka uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādei 2,15 *euro* dienā tika samērots ar sociālās labklājības jomā Latvijā nodrošināto garantēto minimālo ienākumu līmeni (turpmāk - GMI), ņemot vērā apstākli, ka patvēruma meklētājiem, kas ir izmitināti PMIC „Mucenieki”, tiek nodrošināti sadzīvei nepieciešamie apstākļi. Lai izvērtētu uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādei noteiktā apmēra atbilstību Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīvas 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanu (turpmāk – Direktīva 2013/33/ES) 17.panta 5.punktā noteiktajam, PMLP lūdza Labklājības ministrijai skaidrojumu. Labklājības ministrija 2015.gada 8.aprīļa vēstulē Nr.35-1-04/747 norādīja uz to, ka pašlaik nav pamata/nav arī iespējams palielināt uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru. Uzsvēra, ka ņemot vērā arī šā brīža informāciju par prognozēm attiecībā uz 2016.gada valsts budžeta ietvaros pieejamajiem valsts finanšu līdzekļiem, PMLP nebūs iespēja pieprasīt un saņemt papildus finanšu līdzekļu, lai palielinātu patvēruma meklētājiem izmaksājamās uzturmaksas un dienasnaudas apmēru.

Attiecībā uz informācijas pieejamību PMIC „Mucenieki” norādīja, ka Ministru kabineta noteikumi Nr.173 patvēruma meklētājiem ir pieejami latviešu, angļu, franču, arābu, gruzīnu un krievu valodā. Ministru kabineta noteikumi Nr.24 pieejami latviešu un angļu valodā, bet svarīgākā informācija, kas patvēruma meklētājam nepieciešama, uzturoties centrā, atrodama 2014.gadā izdotajā bukletā „Informatīvs materiāls patvēruma meklētājam” (latviešu, krievu, angļu, franču, arābu, vācu un angļu valodā). Patvēruma meklētājam ierodoties centrā, dežūrējošais darbinieks nekavējoties iepazīstina ar iekšējās kārtības noteikumiem, par ko tiek veikts ieraksts žurnālā.

PMLP norādīja, ka Patvēruma meklētājiem papildus valsts noteiktajam tika sniegts atbalsts projekta¹ ietvaros: braukšanas kartes, apmaksātas pusdienas izglītības iestādē, mācību līdzekļi, apģērbs, apavi, speciālā pārtika zīdaiņiem, ikmēneša higiēnas preču un pārtikas produktu komplekts, virtuves piederumi, stacionārie un ambulatorie medicīnas pakalpojumi, medikamenti, medmāsu pakalpojumi, psihologa konsultācijas, tulkošanas pakalpojumi, kā arī iespēja piedalīties kultūrizglītojošos pasākumos.

Projekta ietvaros bija izstrādāta Pārvaldes priekšnieka un Iekšlietu ministrijas apstiprināta metodika, kas paredz patvēruma meklētājiem sniegtās palīdzības veidus un apmērus. Turklāt šī metodika paredz elastīgu pieeju. Ir izveidota atsevišķa palīdzības sniegšanas komisija, kas nepieciešamības gadījumā izvērtē patvēruma meklētāju individuālās vajadzības un pieņem lēmumus par palīdzības nodrošināšanu gadījumos, kad to neparedz iepriekš minēta metodika.

PMLP uzsvēra, ka ir bijuši periodi, kad patvēruma meklētājiem sniegtās palīdzības apmēri bija atkarīgi no patvēruma meklētāju skaita, kas pastāvīgi uzturas PMIC „Mucenieki”, gan arī no viņu rotācijas, jo palīdzību (pārtikas un higiēnas pakas) saņēma arī personas, kuras centrā pavada vienu diennakti.

Nepieciešamās higiēnas un pārtikas preces tika iepirktas un komplektētas vienoti, tāpēc nebija iespējams veikt atsevišķu paku satura diferencēšanu. Uzklusot patvēruma

---

¹ EBF 2012. un 2013.gada programmas projekts „Uzņemšanas standartu patvēruma meklētājiem paaugstināšana patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā „Mucenieki” un tehnisko apstākļu pilnveidošanai nepieciešamo darbu nodrošināšana patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā „Mucenieki””. Šā gada 30.jūnijā minēto projektu īstenošana noslēdzās.

meklētāju lūgumus, palīdzības sniegšanas komisija 2014.gada novembrī veica izmaiņas pārtikas un higiēnas paku sastāvā. Turklāt PMLP norāda, ka diferencēta pieeja patvēruma meklētāju vēlmēm arī centra iemītniekiem psiholoģiski ir daudz komplicētāka, īpaši, ja kādām personu grupām tiek piešķirts lielāks atbalsts. Pieredze rāda, ka individuāla atbalsta pieejamība var tikt ļaunprātīgi izmantota.

Finansiālo iespēju robežās PMIC „Mucenieki” tiek remontēts pakāpeniski. PMLP ir sagatavojusi un iesniegusi Iekšlietu ministrijai priekšlikumu Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda nacionālajai programmai par nepieciešamajām aktivitātēm patvēruma meklētāju uzņemšanas jomā, iekļaujot arī remontdarbus centrā. Sagatavojot projekta pieteikumu, tiks plānoti konkrēti veicamie darbi, izvērtējot prioritātes un pieejamo finansējumu, tiks veikti remontdarbi arī centra dušas un tualetes telpās.

[3] Patvēruma meklētāji ir īpaša personu kategorija, kuriem ir iespējami nācies piedzīvot konfliktus, vajāšanas draudus, cietsirdību un vardarbību vai citas dzīvības briesmas savā valstī. Zaudējot mājas un kļūstot atkarīgiem no aizsardzības un atbalsta nepieciešamības, viņi tiek pakļauti riskam tik ilgi, kamēr ir spējīgi atrast ilglaika risinājumu - patvērumu citā valstī.

2015.gada 6.jūlijā valdība ES pārvietošanas un mītnesvietas maiņu programmas ietvaros atbalstīja uzņemt 250 bēgļus, kurus plānots izmitināt PMIC „Mucenieki”. Šajā sakarā centra darbiniekiem nāksies piedzīvot darba slodzes paaugstināšanu, kā arī tiks iespējami izraisīts resursu trūkums.

Valstij uzņemoties šādas saistības, ir jānodrošina to kvalitatīva un efektīva izpilde un izpildes atbilstība jomu reglamentējošajiem tiesību aktiem, apzinoties, ka šie cilvēki ir mazaizsargāto personu kategorija, kuriem ir nepieciešama Latvijas valsts aizsardzība un gādība. Tādējādi aicinu rūpīgi izturēties pret minēto problēmu risināšanu, pretējā gadījumā sūdzību skaits var pieaugt, kā arī iespējami novest pie strīdu izskatīšanas Eiropas Cilvēktiesību tiesā.

[3.1] Par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru

Dalībvalstīm, uzņemot patvēruma meklētājus, būtu jātiecas uzņemšanas procedūrā nodrošināt pilnīgu atbilstību starptautiski nostiprinātajiem cilvēktiesību principiem saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu, ANO Bērnu tiesību konvenciju, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, Konvenciju par bēgļa statusu un tās 1967.gada 31.janvāra protokolu, kā arī Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām un Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām.

Saskaņā ar Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 11.panta pirmo daļu pakta dalībvalstis atzīst katra cilvēka tiesības uz viņam un viņa ģimenei atbilstošu dzīves līmeni. Tas ir nepieciešamais uzturs, apģērbs un mājoklis un tiesības nemitīgi uzlabot dzīves apstākļus. Dalībvalstīm, lai nodrošinātu minēto tiesību īstenošanu, tostarp attiecībā uz patvēruma meklētājiem, ir jāveic nepieciešamie pasākumi.

Direktīvas 2013/33/ES preambulas 11. un 14.punkts noteic, ka dalībvalstīm būtu jānosaka standarti pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, kas ir pietiekami, lai nodrošinātu viņiem cilvēka cienīgu dzīves līmeni un salīdzināmus dzīves apstākļus visās dalībvalstīs. To personu uzņemšanai, kurām ir īpašas uzņemšanas vajadzības, vajadzētu būt valsts iestāžu galvenajām rūpēm, lai nodrošinātu, ka šāda uzņemšana ir izstrādāta tā, lai apmierinātu viņu īpašās uzņemšanas vajadzības.

Saskaņā ar Direktīvas 2013/33/ES 17.panta pirmo daļu, dalībvalstis nodrošina, ka pieteikuma iesniedzējiem, sagatavojot starptautiskās aizsardzības pieteikumus, ir pieejami materiālie uzņemšanas nosacījumi. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka dalībvalstis

nodrošina, ka uzņemšanas materiālie nosacījumi sniedz pieteikuma iesniedzējiem atbilstošu dzīves līmeni, kas nodrošina viņu uzturēšanos un aizsargā viņu fizisko un garīgo veselību. Dalībvalstis nodrošina, ka mazāk aizsargātām personām saskaņā ar 21. pantu, kā arī attiecībā uz minēto personu situāciju, kuras ir aizturētas, ir nodrošināts nepieciešamais dzīves līmenis īpašajā situācijā.

Izvērtējot MK noteikumos Nr.24 noteikto uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru, jāsecina, ka tas nespēj patvēruma meklētājiem segt viņu uzturēšanas izmaksas Latvijā.

Labklājības ministrija 2015.gada 8.aprīļa vēstulē Nr.35-1-04/747 norādīja, ka pabalsta GMI nodrošināšanai, kuru aprēķina kā starpību starp noteikto GMI līmeni un personas ienākumiem, mērķis ir Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteikto pamatvajadzību – ēdiens un apģērbs – nodrošināšana minimālā apmērā.

Vienlaikus Labklājības ministrija atzīst, ka nacionālā līmenī normatīvajos aktos definētie minimālie ienākumu līmeņi ir noteikti, nevis pamatojoties uz kādu konkrētu metodoloģiju, bet gan ņemot vērā valsts un pašvaldību finansiālās iespējas konkrētajā brīdī.

Jāpiebilst, ka šobrīd Latvijā nav izstrādāta metodoloģija, kura noteiktu reālu minimālā ienākuma līmeni valstī. Tādējādi nav skaidrs, pēc kādiem kritērijiem, piemēram, ir noteikts pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai.

2014.gada 30.oktobrī ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.619 ir apstiprināta koncepcija „Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”, kuras viens no mērķiem ir izstrādāt minimālā ienākuma līmeņa noteikšanas metodoloģiju un piemērošanu un jaunu pilna iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojuma grozu.² Šajā sakarā Labklājības ministrija norāda, ka minimālais ienākuma līmenis un iztikas minimuma grozs nākotnē varēs tikt izmantots patvēruma meklētāju dienas naudas aprēķinā. Taču šī koncepcija stāsies spēkā tikai 2018.gada 1.janvārī. Atbilstoši Direktīvā 2013/33/ES noteiktajam Latvijas valstspiederīgajam nodrošināmais GMI līmenis var tikt samērots ar patvēruma meklētājam nodrošināmo uzņemšanas materiālo nosacījumu daļu attiecībā uz pārtiku un apģērbu. Tādējādi tā apmērs varētu tikt noteikts 1,66 *euro* dienā.

Tomēr Labklājības ministrijas viedoklim nevar piekrist, jo Direktīvas 2013/33/ES 17.panta piektajā daļā noteikts, ka materiālo uzņemšanas nosacījumu apmēru nosaka, pamatojoties uz līmeņiem, kurus attiecīgā dalībvalsts izveidojusi ne tikai tiesību aktos, bet arī praksē, lai nodrošinātu pienācīgu dzīves līmeni valstspiederīgajiem.

Minimālā nodrošinājuma līmeņa apmēru, kuru var pašreiz izmantot (oficiālie dati), ir Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk - CSP) ikgadējais aprēķinātais nabadzības riska sliekšnis, kas uz vienu ekvivalento mājāsaimniecības locekli ir 3 122 *euro* gadā jeb 260,17 *euro* mēnesī³, un 2013.gada decembrī aprēķinātais iztikas minimuma apmērs 252,19 *euro* (nepārtikas preces veidoja 86,89 *euro*, pārtikas preces - 76,78 *euro*, pakalpojumi - 78,81 *euro*, pārējie maksājumi - 9,7 *euro*).⁴

Saskaņā ar Direktīvas 2013/33/ES 17.panta piekto daļu, ja dalībvalstis nodrošina materiālos uzņemšanas nosacījumus finansiālu pabalstu vai talonu veidā, to apmēru nosaka, pamatojoties uz līmeņiem, kurus attiecīgā dalībvalsts izveidojusi vai nu ar tiesību

² 2014.gada 30.oktobra ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.619 apstiprinātā koncepcija „Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu”, lpp. 39-41. Pieejama: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=5031>

³ Dati par nabadzības riska sliekšni 2013.gadā. Pieejami: http://data.csb.gov.lv/pxweb/1v/Sociala/Sociala_ikgad_monetara_nab/Ni0020.px/table/tableViewLayout1/?rxid=c-dcb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

⁴ Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas vēstule Nr.17.18-1e/ Par izziņu „Par iztikas minimumu vienam iedzīvotājam” izsniegšanu. Pieejama: <http://www.varam.gov.lv/lat/publ/met/pasv/?doc=13181>

aktu vai praksē, lai nodrošinātu pienācīgu dzīves līmeni valstspiederīgajiem. Šajā sakarā dalībvalstis pret pieteikuma iesniedzējiem var paredzēt mazāk labvēlīgu attieksmi nekā pret valstspiederīgajiem, jo īpaši, ja materiālais atbalsts daļēji tiek sniegts natūrā vai ja ar minētajiem līmeņiem, ko piemēro valstspiederīgajiem, cenšas nodrošināt augstāku dzīves standartu par to, kas šajā direktīvā paredzēts pieteikuma iesniedzējiem.

Tātad dalībvalstis var paredzēt mazāk labvēlīgu attieksmi patvēruma meklētājiem, ja, piemēram, materiālais atbalsts daļēji tiek sniegts natūrā. Taču Direktīvas 2013/33/ES 17.panta piektās daļas pirmajā teikumā ir skaidri noteikts, ka materiālo uzņemšanas nosacījumu apmēru nosaka tādu, lai tiktu nodrošināts pienācīgs dzīves līmenis valstspiederīgajiem. Direktīvas 2013/33/ES 17.panta otro teikumu nevar interpretēt atrauti no panta pirmā teikuma.

ANO Augstais komisārs bēgļu jautājumos atzina, ka vairākas dalībvalstis sniedz finansiālu pabalstu, kas ir pārāk mazs, lai segtu uzturēšanās izmaksas. Šajā sakarā ANO Augstais komisārs bēgļu jautājumos vērš uzmanību uz Eiropas Savienības tiesas prejudiciālo nolēmumu lietā Nr. C-79/13 Saciri un citi, kurā noteikts, ka, ja dalībvalsts ir izvēlējusies nodrošināt uzņemšanas materiālos nosacījumus finansiālu pabalstu vai talonu veidā, tiem jāatbilst Padomes direktīvas 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai (aizstāta ar Direktīvu 2013/33/ES) 13. panta 2. punktā noteiktajiem minimālajiem standartiem. Proti, ka dalībvalstij jānodrošina, lai kopējais finansiālo pabalstu, kuri attiecas uz uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem, apjoms būtu pietiekams, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu un patvēruma meklētāju veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni un viņu uzturēšanos.⁵

Ar Latvijā noteikto uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru, kas ir 2,15 *euro* dienā jeb 64,50 *euro* mēnesī, nav iespējams nodrošināt cilvēka cienīgu un veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni un uzturēšanos Latvijā, jo tas ir zemāks par reālo (pat, ja tiek ņemts vērā tikai pārtikas preču iztikas minimuma apmērs) – mūsu valstī esošo iztikas minimuma apmēru.

Tādēļ aicinu Labklājības ministriju atkārtoti izvērtēt uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēra palielināšanu patvēruma meklētājiem, bet Iekšlietu ministriju - iniciēt grozījumus MK noteikumos Nr.24.

[3.2] Par tiesībām uz informāciju

Saskaņā ar Direktīvas 2013/33/ES 5.panta pirmo daļu dalībvalstis saprātīgā termiņā, kas nav ilgāks kā piecpadsmit dienas pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, informē pieteikuma iesniedzējus vismaz par viņiem piešķirtajiem pabalstiem un saistībām, kādas viņiem jāievēro attiecībā uz uzņemšanas nosacījumiem.

Saskaņā ar Patvēruma likuma 10.panta 2.punktu patvēruma meklētājam ir tiesības saņemt informāciju no Valsts robežsardzes un PMLP par patvēruma procedūru, savām tiesībām un pienākumiem šīs procedūras laikā un patvēruma procedūrā iesaistīto institūciju kompetenci. Šo informāciju patvēruma meklētājam ir tiesības saņemt valodā, kura viņam būtu jāsaprot un kurā viņš ir spējīgs sazināties.

Tātad PMLP ir pienākums iepazīstināt patvēruma meklētājus ar viņu tiesībām un pienākumiem, tostarp arī par bērna tiesību saņemšanu izglītību. Lai izvairītos no patvēruma meklētāju tiesības uz informāciju pārkāpuma, aicinu PMIC „Mucenieki” informēt patvēruma meklētājus par iespējām vērsties PMLP un citās kompetentās iestādēs, lai saņemtu nepieciešamo informāciju. Ņemot vērā to, ka PMIC „Mucenieki” ir pieejams

⁵ UN High Commissioner for Refugees, UNHCR Annotated Comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast), April 2015 (further – Annotated Comments). Available at: <http://www.refworld.org/docid/5541d4f24.html>

buklets „Informatīvs materiāls patvēruma meklētājam”, kurā ir ietverta informācija par patvēruma meklētāja tiesībām, kā arī cita noderīga informācija (apsekošanas laikā tas ir bijis pieejams tikai bibliotēkā), aicinu to PMIC „Mucenieki” jauniešiem izsniegt uzreiz, lūdzot par tās saņemšanu parakstīties.

ANO Augstais komisārs bēgļu jautājumos atzina, ka informācijas sniegšanai ir jābūt efektīvai, tā, lai persona to pilnīgi izprastu un viņai būtu iespējams pilnvērtīgi iesaistīties patvēruma procedūrā⁶.

Ņemot vērā to, ka PMIC „Mucenieki” rīcībā Ministru kabineta noteikumi Nr.173 ir latviešu, angļu, franču, arābu, gruzīnu un krievu valodā, Ministru kabineta noteikumi Nr.24 - latviešu un angļu valodā, aicinu PMIC „Mucenieki” regulāri pārbaudīt, vai tie ir pieejami patvēruma meklētājiem uz informatīvā dēļa.

[3.3] Par projektu īstenošanas efektivitāti

PMIC „Mucenieki” Eiropas Savienības finansēto projektu ietvaros līdz 2015.gada 30.jūnijam patvēruma meklētājiem sniedza papildu palīdzību, nodrošinot viņus ar pārtikas un higiēnas pakām. Pārtikas pakas pamata komplektā ietilpa: 2 kg milti, 0,5 kg makaroni, 1 kg griķi, 1 kg rīsi, 1 paka tomātu pastas, 1 paka tējas, 1 paka cepumu, 1 paka sauso brokastu. Savukārt pārtikas pakas pilnā komplektā ietilpa: 2 kg milti, 0,5 kg makaroni, 1 kg griķi, 1 kg rīsi, 1 paka tomātu pastas, 1 paka tējas, 1 paka cepumu, 1 paka sauso brokastu, 1 kg cukura, 1 paka augu eļļas.

No PMLP atbildes tiesībsargam netika skaidrs, pēc kādiem kritērijiem tika komplektētas minētās pārtikas pakas.

Labklājības ministrija sadarbībā ar Sabiedrības integrācijas fondu nodrošina Eiropas Atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām. Tā ietvaros tika izveidotas pārtikas pakas trūcīgajām un ārkārtas vai krīzes situācijā nonākušajām ģimenēm, kuras sākot ar 2015.gada 5.maiju var tās saņemt.

2015.gada 20.jūlijā Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām Vadošā iestāde savā atbildē tiesībsargam ir norādījusi, ka viens no fonda mērķiem Latvijā ir mazināt personu nenodrošinātību ar pārtiku. Līdz ar to, plānojot fonda atbalstu nenodrošinātības ar pārtiku jomā, tika ņemts vērā, ka komplektiem jānodrošina līdz 20% no personas vajadzībām attiecībā uz pārtikas enerģētisko vērtību. Komplekta saturs 2015.gadam ietver šādas pārtikas preces šādā daudzumā: pilnpiena pulveris 0,4 kg, auzu pārslas – 0,5 kg, griķi – 0,4 kg, manna – 0,5 kg, rīsi – 0,4 kg, makaroni – 1 kg, kviešu milti (augstākā labuma) – 0,5 kg, rapšu eļļa – 0,5 l, cukurs – 0,25 kg, sautēta cūkgaļa – 0,25 kg.

Komplektā iekļauto produktu optimālā klāsta noteikšanā tika ņemta vērā katra pārtikas produkta uzturvērtība, tā atbilstība veselīgam uzturam un piemērotība izdalīšanā, pārtikas produktu derīguma termiņa ilgums, apstākļi, ka komplektu uzglabāšanai nav nepieciešams speciāls temperatūras režīms. Turklāt tika veikta informācijas apmaiņa un saskaņošana ar Pārtikas un veterināro dienestu, Veselības ministriju un Zemkopības ministriju attiecībā uz pārtikas paku saturu.

Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likuma 9.panta pirmās daļas 1.punktā noteikts, ka vadošajai iestādei ir pienākums nodrošināt Eiropas Savienības fondu īstenošanas efektivitāti.

PMIC „Mucenieki” iemītnieku sūdzības par pārtikas paku un higiēnas piederumu komplektu nepārdomātu saturu un daudzumu nevar liecināt par projekta attiecībā uz pārtikas un higiēnas pakām īstenošanas efektivitāti, jo izsniedzamās preces netiek lietderīgi izmantotas, kā rezultātā patvēruma meklētājiem izveidojās preču krājumi.

⁶ Annotated Comments p.11.

PMLP ir norādījusi, ka, uzklusot patvēruma meklētāju lūgumu, palīdzības sniegšanas komisija 2014.gada novembrī veica izmaiņas pārtikas un higiēnas pakas sastāvā. Norāda, ka ir jāņem vērā nacionālās īpatnības, jo katrai tautībai ir atsevišķi pārtikas produkti, kas tiek plaši izmantoti (piemēram, gruzīni izmanto tomātu pastu). Vienlaikus atzīmē, ka ir grūti prognozēt patvēruma meklētāju, kas uzturēsies PMIC „Mucenieki”, skaitu un tautības.

Nemot vērā minēto, kā arī to, ka, iespējams, nākotnē patvēruma meklētājiem tiks turpināts sniegt papildu palīdzību pārtikas un higiēnas paku veidā, aicinu to saturu veidot tā, lai to izmantošana tiktu efektīvi īstenota: apjomā un daudzumā (kvantitātes rādītāja ievērošana), izstrādājuma vai pakalpojuma īpašību un raksturojumu kopumā, kas noteic to spēju apmierināt noteiktas vai paredzamās vajadzības (kvalitātes rādītāja ievērošana). Papildus iesaku veidot sadarbību ar Veselības ministriju, Zemkopības ministriju un Kultūras ministriju (kā atbildīgo iestādi, kas īsteno valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā un sekmē pilsoniskās sabiedrības attīstību un starpkultūru dialogu), kā arī Pārtikas un veterināro dienestu paku satura izstrādē.

PMLP ir norādījusi, ka projekta ietvaros izstrādāta Pārvaldes priekšnieka un Iekšlietu ministrijas apstiprināta metodika paredz elastīgu pieeju. Ir izveidota atsevišķa palīdzības sniegšanas komisija, kas nepieciešamības gadījumā izvērtē patvēruma individuālās meklētāju vajadzības un pieņem lēmumus par palīdzības nodrošināšanu gadījumos, kad to neparedz iepriekš minētā metodika.

Nemot vērā minēto, gadījumos, kad patvēruma meklētājam ir jāievēro diēta un/vai ir nepieciešama speciālā pārtika veselības un citu pamatotu iemeslu dēļ, aicinu PMIC „Mucenieki” informēt patvēruma meklētājus par iespēju vērsties palīdzības sniegšanas komisijā, kas, izvērtējot individuālas patvēruma meklētāju vajadzības, var nodrošināt patvēruma meklētāju ar nepieciešamajiem produktiem.

[3.4] Par brīvā laika pavadīšanas iespējam

Saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 30.panta pirmo daļu dalībvalstis atzīst ikviena bērna tiesības uz atpūtu un brīvo laiku, tiesības piedalīties spēlēs un izklaides pasākumos, kas atbilst viņa vecumam, un brīvi iesaistīties kultūras dzīvē un nodarboties ar mākslu.

Patvēruma meklētāji norādīja uz brīvā laika pavadīšanas iespēju trūkumu pusaudžiem. Taču PMIC „Mucenieki” norādīja, ka patvēruma meklētājiem ir pieejami novuss, šahs, dambrete, loto u.c. Savukārt apsekošanas laikā tika konstatēts, ka ir pieejami arī velosipēdi.

Centra iemītnieki norādīja, ka, ierodoties PMIC „Mucenieki”, viņi netiek iepazīstināti ar centra telpām. Piemēram, sarunas laikā ar PMIC „Mucenieki” iemītnieku, kas centrā bija jau nedēļu, atklājas, ka viņam nav zināms par bibliotēkas un bērnu rotaļu istabas esamību. Savukārt PMIC „Mucenieki” norādīja, ka dežurējošā darbinieka pienākumos ietilpst PMIC „Mucenieki” telpu parādīšana patvēruma meklētājiem.

Lai izvairītos no situācijām, kad persona nezina par PMIC „Mucenieki” piedāvātām brīvā laika pavadīšanas iespējām, kā arī, lai veicinātu labas pārvaldības principa ievērošanu, aicinu PMIC „Mucenieki” informēt patvēruma meklētājus par brīvā laika pavadīšanas iespējām. Turklāt, lai nākotnē novērstu iespējamās domstarpības starp PMIC „Mucenieki” un patvēruma meklētājiem, aicinu PMIC „Mucenieki” nodrošināt to, lai patvēruma meklētājs parakstās par iepazīšanos ar centra telpām.

PMIC „Mucenieki” patvēruma meklētājiem internetu ir iespējams izmantot speciāli tam paredzētajā telpā, kurā ir četri datori. Aptaujas laikā ar centra iemītniekiem, tika noskaidrots, ka sievietēm, meitenēm var tikt ierobežota iespēja izmantot internetu, jo

atsevišķās kultūrās nav pieļaujams sievietei atrasties ar svešu vīrieti vienā istabā. Savukārt bērniem internets var būt nepieciešams mācībās.

Ņemot vērā to, ka patvēruma meklētāju skaits pieaug, aicinu rast iespēju PMIC „Mucenieki” aprīkot ar bezvadu internetu.

[3.5] Par nodrošināšanu ar apģērbu un apaviem

Iesniedzējs, kā arī citi patvēruma meklētāji aptaujas laikā norādīja, ka netiek sniegta palīdzība apģērbu un apavu sagādāšanā. Taču PMIC „Mucenieki” norāda, ka centrā ir izveidota telpa, kurā ar LSK palīdzību tiek regulāri atjaunoti humānās palīdzības apģērbu un apavu krājumi. Arī Ziedot.lv iespēju robežās sniedz palīdzību patvēruma meklētājiem.

2015.gada 3.augustā sarunā ar LSK pārstāvi tika noskaidrots, ka LSK sadarbojās ar PMIC „Mucenieki”. Pēdējo reizi palīdzība apavu un apģērbu krājumu atjaunošanai tika sniegta 2010.gadā, bet pēdējā laikā palīdzība tiek sniegta individuāli atsevišķiem klientiem pēc PMIC „Mucenieki” ieteikuma. Patvēruma meklētāji vajadzības gadījumā ir aicināti apmeklēt LSK humānās palīdzības punktus visā Latvijas teritorijā.

Sarunas laikā LSK pārstāvis uzsvēra, ka LSK ir atvērti sadarbībai ar PMIC „Mucenieki” un ir gatavi braukt uz centru ar mikroautobusu, lai atjaunotu apavu un apģērbu krājumus. Turklāt aicināja informēt patvēruma meklētājus par LSK darbību un palīdzības sniegšanas iespējām.

2015.gada 6.augusta vēstulē PMIC „Mucenieki” norādīja, ka pēdējā reize, kad LSK atjaunoja humānās palīdzības apģērbu un apavu krājumus centrā, bija 2015.gada 6.augustā.

Ņemot vērā minēto, tiesībsargs pozitīvi novērtē to, ka sadarbība starp LSK un PMIC „Mucenieki” centralizētā palīdzības sniegšanā ir atjaunosies. LSK un PMIC „Mucenieki” tiek aicināti izstrādāt sadarbības plānu/grafiku, lai pastāvīgi nodrošinātu patvēruma meklētājus ar viņiem nepieciešamo apģērbu un apaviem pēc iespējas ātrākā laika posmā.

[3.6] Par labas pārvaldības principa ievērošanu

Patvēruma meklētāju labklājība ir lielā mērā atkarīga no kvalificēta un motivēta personāla, kas ar viņiem strādā. Tādēļ PMIC „Mucenieki” savu iespēju robežās ir jāsniedz patvēruma meklētājiem kvalitatīvs pakalpojums un atbalsts, kas nodrošinās viņiem cieņpilnu dzīvi.

Ņemot vērā to, ka ir saņemtas vairākas sūdzības (rakstiskas un mutiskas) par PMIC „Mucenieki” darbinieku nekorektu un noraidošu attieksmi pret centra iemītniekiem, tas liecina par labas pārvaldības principa pārkāpumu, kas atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektajai daļai valsts pārvaldes iestādēm savā darbībā ir jāievēro. Valsts pārvaldes iestāžu amatpersonu un darbinieku pienākums pieklājīgi izturēties pret privātpersonām ir viens no labas pārvaldības elementiem.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11.panta 3.punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē. Ņemot vērā, ka tika konstatēta labas pārvaldības principam neatbilstoša prakse, aicinu PMIC „Mucenieku” darbiniekus uzlabot sniegtā pakalpojuma kvalitāti, ņemot vērā patvēruma meklētāju dzīves pieredzi, un turpmāk komunikācijā ar centra iemītniekiem atturēties no darbībām, kas var viņus aizskart, tādējādi nodrošinot pieklājības normu un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 4.panta ceturto daļu šajā likumā privātpersonai noteikto tiesību izmantošana pati par sevi nevar privātpersonai radīt nelabvēlīgas, tai skaitā privāttiesiskas sekas. Arī Tiesībsarga likuma 23.panta trešajā daļā noteikts, ka iesniedzēju nedrīkst sodīt vai citādi tieši vai netieši radīt viņam nelabvēlīgas

sekas par iesnieguma iesniegšanu Tiesībsarga birojam vai par sadarbību ar Tiesībsarga biroju.

Šajā sakarā vēlos vērst uzmanību uz to, ka sūdzību izskatīšana veicina ilgtspējīgu attīstību, pakalpojumu un apstākļu uzlabošanu, kā arī labās prakses attīstību. Tādējādi aicinu pieklājīgi un iecietīgi attiekties pret visiem centra iemītniekiem, tostarp arī tiem, kas vēršas iestādēs ar sūdzībām.

[4] Ņemot vērā iepriekš minēto, lūdzu līdz 2015.gada 12.novembrim **Labklājības ministrijai** atkārtoti izvērtēt iespēju palielināt uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājiem; **Iekšlietu ministrijai** - iniciēt grozījumus MK noteikumos Nr.24; **PMLP** - iespējamo projektu ietvaros pārtikas un higiēnas paku saturu turpmāk veidot tā, lai to izmantošana tiktu efektīvi īstenota, kā arī sadarboties ar Veselības ministriju, Zemkopības ministriju, Kultūras ministriju, kā arī Pārtikas un veterināro dienestu to satura izstrādē.

Savukārt **PMIC „Mucenieki”** lūdzu regulāri pārbaudīt, vai Ministru kabineta noteikumi Nr.173 un Ministru kabineta noteikumi Nr.24 ir pieejami patvēruma meklētājiem uz informatīvā dēļa viņiem saprotamā valodā; informēt patvēruma meklētājus par iespējām vērsties PMLP un citās kompetentās iestādēs, lai saņemtu nepieciešamo informāciju; jaunienācējiem izsniegt bukletu „Informatīvs materiāls patvēruma meklētājam”, lūdzot par tās saņemšanu parakstīties; informēt patvēruma meklētājus par brīvā laika pavadīšanas iespējām; nodrošināt to, lai patvēruma meklētājs parakstās par iepazīšanos ar centra telpām; izstrādāt sadarbības plānu/grafiku ar LSK par apģērba un apavu sagādāšanu PMIC „Mucenieki”; aprīkot PMIC „Mucenieki” ar bezvadu internetu; uzlabot sniegtā pakalpojuma kvalitāti, nodrošinot pieklājības normu un labas pārvaldības principa ievērošanu. Par minēto rekomendāciju ieviešanu lūdzu informēt tiesībsargu.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25.panta pirmo daļu ar šo atzinumu pārbaudes lietas izskatīšana ir pabeigta. Tiesībsarga atzinumam ir rekomendējošs raksturs un atšķirīga viedokļa gadījumā iesniedzējs nezaudē tiesības par šo pašu jautājumu vērsties citās institūcijās. Kā arī pārbaudes lietas pabeigšana neietekmē iesniedzēja tiesības atkārtoti nākotnē vērsties pie tiesībsarga par citiem jautājumiem, ja valsts vai pašvaldības iestādes ar savu rīcību ir pieļāvušas cilvēktiesību pārkāpumu vai arī neievēro labas pārvaldības principu.

Ar cieņu,
tiesībsargs

J.Jansons